

TRENDY

soudobé oftalmologie

Pavel Rozsival
pořadatel

Jiří Cendelín
Pavel Černošek
Stanislav Červenka
Pavla Dohnalová
Jan Ernest
Zdeněk Fryšák
Libor Hejsek
Kateřina Jirsová
David Karásek
Marta Karhanová
Martina Kofroňová
Pavel Komínek
Tomáš Kuběna
Petra Lišková
Petr Matoušek
Eva Rencová
Silvia Sičáková
Petr Souček
Ilona Součková
Petr Výborný

8
Svazek

**ČESKÁ
OFTALMOLOGICKÁ
SPOLEČNOST**
České lékařské společnosti
J. E. Purkyně

Upozornění

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Galén

Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

www.galen.cz

© Galén, 2012

TRENDY

soudobé oftalmologie

8
Svazek

POŘADATEL
Pavel Rozsival

Pořadatel

prof. MUDr. Pavel Rozsívál, CSc.

Oční klinika LF UK a FN, Hradec Králové

Pavel Rozsívál, pořadatel

TRENDY SOUDOBÉ OFTALMOLOGIE. SVAZEK OSMÝ

První vydání v elektronické verzi

Vydalo nakladatelství Galén, Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

Editor PhDr. Lubomír Houdek

Šéfredaktorka PhDr. Soňa Dernerová

Redakční spolupráce Marie Vondrášková

Dokumentace z archivu autorů

Sazba Mgr. Alena Laňková, Galén

Určeno odborné veřejnosti

G 311025

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmějí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

Pořadatel, autoři i nakladatel vynaložili značné úsilí, aby informace o léčivech odpovídaly stavu znalosti v době zpracování díla. Nakladatel za ně nenese odpovědnost a doporučuje řídit se údaji o doporučeném dávkování a kontraindikacích uvedených výrobcí v příbalovém letáku příslušného léčivého přípravku. Týká se to především přípravků vzácněji používaných nebo nově uváděných na trh.

V textu jsou používány ochranné obchodní známky léků a dalších výrobků. Absence symbolů ochranných známek (®, ™ ap.) neznamená, že se jedná o nechráněné názvy a značky.

© Galén, 2012

ISBN 978-80-7262-926-8 (PDF)

ISBN 978-80-7262-927-5 (PDF pro čtečky)

Pořadatel

prof. MUDr. Pavel Rozsival, CSc., FEBO

Oční klinika LF UK a FN, Hradec Králové

Autoři

MUDr. Jiří Cendelín, CSc.

Ofta – Centrum mikrochirurgie oka, Plzeň;

Oční klinika dětí a dospělých 2. LF UK a FNM, Praha

Mgr. Pavel Černošek

Oční ordinace, Zlín

MUDr. Stanislav Červenka

Otorinolaryngologická klinika FN, Ostrava;

Oční ambulance Otrokovice

MUDr. Pavla Dohnalová

Oční klinika 1. LF UK a ÚVN, Praha

MUDr. Jan Ernest, Ph.D.

Oční klinika 1. LF UK a ÚVN, Praha

doc. MUDr. Zdeněk Fryšák, CSc.

III. interní klinika LF UP a FN, Olomouc

MUDr. Libor Hejsek

Oční klinika LF UK a FN, Hradec Králové

Mgr. Kateřina Jirsová, Ph.D.

Laboratoř biologie a patologie oka ÚDMP

1. LF UK a VFN, Praha

MUDr. David Karásek, Ph.D.

III. interní klinika LF UP a FN, Olomouc

MUDr. Marta Karhanová, FEBO

Oční klinika LF UP a FN, Olomouc

MUDr. Martina Kofroňová

Oční ordinace, Zlín

doc. MUDr. Pavel Komínek, Ph.D., MBA

Otorinolaryngologická klinika LF OU a FN, Ostrava

MUDr. Tomáš Kuběna

Oční ordinace, Zlín

MUDr. Petra Lišková, Ph.D.

Laboratoř biologie a patologie oka ÚDMP

1. LF UK a VFN, Praha

MUDr. Petr Matoušek, Ph.D.

Otorinolaryngologická klinika LF OU a FN, Ostrava

MUDr. Eva Rencová

Oční klinika LF UK a FN, Hradec Králové

MUDr. Silvia Sičáková

Oční klinika 1. LF UK a ÚVN, Praha

doc. MUDr. Petr Souček, Ph.D.

Centrum klinické oftalmologie s. r. o., Praha

MUDr. Ilona Součková, Ph.D.

Centrum klinické oftalmologie s. r. o., Praha

MUDr. Petr Výborný, CSc., FEBO

Oční klinika 1. LF UK a ÚVN, Praha

Obsah

DIAGNOSTIKA ENDOKRINNÍ ORBITOPATIE V PRAXI

Marta Karhanová

1.	Úvod	15
2.	Klinický obraz endokrinní orbitopatie	15
2.1.	Nejčastější symptomy a klinické projevy endokrinní orbitopatie	15
2.1.1.	Víčkové příznaky	16
	Retrakce víček	16
	Edémy víček a periokulární oblasti	19
2.1.2.	Spojivkové a rohovkové příznaky	20
	Horní limbální keratokonjunktivitida	20
	Hyperémie spojivek	21
	Chemóza spojivek	21
	Keratoconjunctivitis sicca	21
2.1.3.	Orbitální příznaky	21
	Okohybné poruchy	21
	Exoftalmus	23
	Neuropatie optiku	23
	Elevace nitroočního tlaku	24
2.1.4.	Vzácné klinické nálezy v průběhu EO	25
3.	Hodnocení aktivity a závažnosti EO	25
3.1.	Fáze průběhu EO a definice pojmů	25
3.2.	Clinical activity score – hodnocení aktivity	27
	Erytém víček	28
	Zarudnutí spojivek	28
	Chemóza a zánětlivé prosáknutí karunkuly	29
	Edém víček	29
3.3.	NOSPECS klasifikace	30
4.	Závěr	30

LÉČBA ENDOKRINNÍ OFTALMOPATIE

David Karásek, Zdeněk Fryšák

1.	Úvod	35
2.	Terapeutické možnosti endokrinní oftalmopatie	36
2.1.	Lehká forma endokrinní oftalmopatie	39
2.2.	Středně těžká forma endokrinní oftalmopatie	40
2.3.	Velmi těžká forma endokrinní oftalmopatie (hrozí ztráta zraku)	40
3.	Léčba endokrinní oftalmopatie kortikosteroidy	41
4.	Radioterapie orbit	43

5.	Další možnosti imunosupresivní či imunomodulační léčby ...	44
5.1.	Somatostatinová analoga	44
5.2.	Cyklosporin	45
5.3.	Intravenózní imunoglobuliny	45
5.4.	Další imunosupresiva, cytostatika a léky s imunomodulačním účinkem	45
5.5.	Další konzervativní léčba	46
6.	Operační léčba	46
7.	Souhrn	47

DIAGNOSTIKA SLZENÍ

Pavel Komínek, Stanislav Červenka, Petr Matoušek

1.	Úvod	53
1.1.	Terminologie	54
1.2.	Klasifikace obstrukcí	55
2.	Cíle vyšetření	56
3.	Vyšetření	59
3.1.	Anamnéza	59
3.2.	Zevní vyšetření a palpace	59
3.3.	Exkretorické testy	62
3.3.1.	Fluoresceinový test	62
3.3.2.	Jonesův fluoresceinový a sacharinový test	64
3.4.	Diagnostická sondáž a průplach slzných cest	64
	Průplach	64
	Diagnostická sondáž	66
4.	Radiologické vyšetření	68
4.1.	Dakryocystografie	69
4.2.	Scintigrafie slzných cest	70
4.3.	Výpočetní tomografie a magnetická rezonance	72
5.	Vyšetření nosu	72
6.	Endoskopie slzných cest	74
7.	Závěr	75

LASEROVÁ LÉČBA DIABETICKÉ RETINOPATIE

Eva Rencová

1.	Úvod	81
2.	Historie laserové léčby diabetické retinopatie	82
3.	Laserové přístroje	82
4.	Laserové čočky	84
5.	Komplikace laserové koagulace	84
6.	Laserová panretinální koagulace	86
7.	Přímá laserová koagulace novotvořených cév sítnice	90
8.	Laserová léčba diabetického makulárního edému	91
9.	Drenáž epimakulární hemoragie do sklivce laserem	101

OPTICKÁ KOHERENTNÍ TOMOGRAFIE U MAKULÁRNÍCH CHOROB, NOVÉ MOŽNOSTI VYUŽITÍ

Ilona Součková, Petr Souček

1.	Optická koherentní tomografie	109
2.	Makulární díry	114
3.	Věkem podmíněná makulární degenerace	119
4.	Melanocytární nádory cévnatky	123
5.	Choroidální hemangiom	127
6.	Diabetická retinopatie	129
7.	Závěr	133

ZMĚNY TERČE ZRAKOVÉHO NERVU U GLAUKOMU

Tomáš Kuběna, Martina Kofroňová, Pavel Černošek

1.	Úvod	139
2.	Planimetrie a stereometrie terče zrakového nervu	140
2.1.	Průměr a plocha terče	140
2.2.	C/D poměr	141
2.3.	C/D poměr a plocha neuroretinálního lemu	142
2.4.	C/D poměr při progresi glaukomové neuropatie	142
2.5.	Vliv sklonu roviny terče na jeho tvar a C/D poměr	144
3.	Vyšetření terče zrakového nervu klinicky	145
3.1.	Schematické znázornění terče	145
3.2.	Ohraničení terče	146
3.3.	Ohraničení exkavace	146
3.4.	Velikost terče	147
3.5.	Barva terče	148
3.6.	Neuroretinální lem	149
3.7.	Exkavace	150
3.8.	Cévy terče	150
4.	Vyšetření peripapilární oblasti klinicky	152
4.1.	Peripapilární atrofie	153
4.2.	Peripapilární hemoragie	153
4.3.	Peripapilární cévní změny	154
4.4.	Vrstva nervových vláken	155
5.	Čtyři typy glaukomové neuropatie	157
5.1.	Koncentrický typ	157
5.2.	Myopický typ	159
5.3.	Senilní sklerotický typ	161
5.4.	Fokální ischemický typ	162
6.	Závěr	163

DIABETICKÝ MAKULÁRNÍ EDÉM

Libor Hejsek, Jan Ernest

1.	Úvod	167

2.	Epidemiologie	168
2.1.	Trvání diabetu a rozvoj retinopatie	168
3.	Faktory ovlivňující rozvoj diabetické retinopatie	169
3.1.	Vliv hyperglykémie	169
3.2.	Vliv krevního tlaku	170
3.3.	Zvýšení sérových lipidů	170
3.4.	Genetické faktory	170
3.5.	Těhotenství	171
3.6.	Vliv sklivce	171
4.	Patogeneze diabetického makulárního edému	172
4.1.	Anatomické léze	173
4.2.	Biochemické mechanismy v patogenezi diabetické retinopatie	175
4.2.1.	Mechanismy zánětu v patogenezi diabetické retinopatie	175
4.2.2.	Vaskulární endoteliální růstový faktor	176
5.	Vyšetřovací techniky	177
6.	Terapeutické možnosti	178
6.1.	Laser	179
6.2.	Pars plana vitrektomie	180
6.2.1.	Technika pars plana vitrektomie	181
6.2.2.	Farmakologicky asistovaná PPV u DME	181
6.3.	Kortikosteroidy	182
6.4.	Anti-VEGF preparáty	183
6.5.	Enzymy	184
6.6.	Perorální terapie DME	185
7.	Diskutabilní otázky u DME	185
8.	Závěr	185

ROHOVKOVÉ DYSTROFIE

Petra Lišková, Kateřina Jirsová

Souhrn	193
1. Rohovkové dystrofie – charakterizace a rozdělení	193
2. Epitelové a subepitelové dystrofie	194
2.1. Meesmannova dystrofie rohovky	194
2.2. Dystrofie bazální membrány epitelu	196
2.3. Dědičné recidivující eroze rohovky	197
2.4. Lischova epitelová dystrofie rohovky	198
2.5. Želatinózní kapkovitá dystrofie rohovky	199
3. Dystrofie Bowmanovy vrstvy	202
3.1. Reisova-Bücklersova dystrofie rohovky	202
3.2. Thielova-Behnkeho dystrofie rohovky	203
4. Stromální dystrofie rohovky	205
4.1. Granulární dystrofie rohovky	205

4.2.	Klasická mřížková dystrofie rohovky typu I a její další varianty	207
4.3.	Makulární dystrofie rohovky.....	210
4.4.	Schnyderova dystrofie rohovky.....	212
4.5.	Fličkovitá dystrofie rohovky.....	213
4.6.	Kongenitální stromální dystrofie rohovky	214
4.7.	Zadní amorfní dystrofie rohovky.....	215
5.	Dystrofie Descemetovy membrány a endotelu.....	217
5.1.	Fuchsova endotelová dystrofie rohovky	218
5.2.	Zadní polymorfní dystrofie rohovky	220
5.3.	Kongenitální hereditární endotelová dystrofie	223
5.4.	Endotelová dystrofie vázaná na chromosom X	225
6.	Využití nových poznatků o rohovkových dystrofiích.....	227
7.	Doporučení pro praxi	228

SEKUNDÁRNÍ PIGGYBACK IMPLANTACE NITROOČNÍCH ČOČEK

Jiří Cendelín

1.	Primární a sekundární piggyback implantace nitroočních čoček.....	233
2.	Možnosti korekce sekundárních piggyback implantací nitrooční čočky	234
3.	Alternativy řešení nežádoucí refrakční vady u pseudofakie...	236
4.	Design a materiál nitroočních čoček k piggyback implantaci do sulku	237
5.	Výběr pacienta vhodného pro implantaci sekundární piggyback nitrooční čočky	239
6.	Výpočet hodnoty sekundární piggyback nitrooční čočky	240
7.	Operační postup	241
8.	Komplikace	242
9.	Souhrn	243

ANTIGLAUKOMATIKA V ČÍSLECH A TABULKÁCH

– TRENDY V PŘESKRIPCI .....

Petr Výborný, Pavla Dohnalová, Silvia Sičáková

Zkratky.....	257

Diagnostika endokrinní orbitopatie v praxi

Marta Karhanová

1. Úvod

Endokrinní orbitopatie (EO) je chronické oční onemocnění s prokázanou vazbou na thyroideální autoimunitu. Nejčastěji se s ní lze setkat u pacientů s Gravesovou-Basedowovou chorobou v době floridní nemoci. Může se však vyskytnout i u pacientů s autoimunitní tyreoiditidou. Nerozhoduje přitom, zda je onemocnění v dané fázi spojeno s hyperfunkcí, hypofunkcí či eufunkcí štítné žlázy. U primárně eufunkčních strum je výskyt EO relativně vzácný, udává se asi 10 %⁽¹⁾. Vzácně může být EO diagnostikována i u pacientů bez evidentního onemocnění štítné žlázy, které se následně projeví až v delším časovém odstupu. Ve většině případů onemocnění proběhne pouze pod obrazem lehké formy EO, která nevyžaduje specifickou léčbu. Středně těžké a těžké formy EO jsou naopak velmi závažným onemocněním, které může ohrozit zrakové funkce pacienta. Diplopie a trvalé změny vzhledu, ke kterým při pozdním rozpoznání onemocnění i přes adekvátní léčbu často dochází, výrazně snižují kvalitu života pacientů a vyžadují další terapeutické výkony – často s nejistým výsledkem.

Problematika EO je nesmírně obsáhlá. V následujícím sdělení bychom rádi shrnuli naše zkušenosti s diagnostikou EO. Zaměříme se zejména na úvodní příznaky EO. Právě včasné stanovení správné diagnózy je základním předpokladem úspěšné terapie. Místem, kam pacienti nejčastěji přicházejí s prvními příznaky, jsou spádové oční ambulance. Samotná komplexní terapie je ve většině případů soustředěna do specializovaných center, která se zabývají problematikou EO a umožňují úzkou mezioborovou spolupráci. Samostatnou stat věnujeme problematice a vymezení pojmů »závažnost« a »aktivita« EO. Správné zhodnocení aktivity EO umožní odhadnout urgentnost terapie a také prognózu dalšího průběhu onemocnění. Problematiku rehabilitační chirurgie (plastické výkony na víčkách, dekomprese očníce a operace restriktivního strabismu) zmíníme pouze ve zkratce. Tato témata jsou rozsáhlá a zaslouží si samostatné sdělení.

2. Klinický obraz endokrinní orbitopatie

2.1. Nejčastější symptomy a klinické projevy endokrinní orbitopatie

Správná diagnóza EO bývá často stanovena s relativně velkou prodlevou od prvních příznaků. První klinické projevy bývají buď bagateli-